Európsky týždeň znižovania odpadu pripomenul význam zodpovednej spotreby. Prešov modernizuje odpadové hospodárstvo

Od 21. do 29. novembra prebieha Európsky týždeň znižovania odpadu, ktorý upriamuje pozornosť na potrebu predchádzať vzniku odpadu a zodpovednejšie využívať prírodné zdroje. Tohtoročnou témou je materiálová dostatočnosť (Material Sufficiency) – teda zamyslenie sa nad tým, koľko vecí skutočne potrebujeme, ako dlho ich dokážeme používať a či ich vieme opraviť, opätovne využiť alebo posunúť ďalej namiesto toho, aby sa stali odpadom. Aj mesto Prešov popri každodenných službách v oblasti zberu a triedenia odpadu postupne rozvíja opatrenia, ktoré majú znížiť jeho produkciu a zefektívniť celé odpadové hospodárstvo.Znižovanie množstva odpadu sa totiž nezačína až pri kontajneroch. Dôležitú úlohu zohrávajú už rozhodnutia pri nákupe, uprednostňovanie trvácnejších výrobkov, obmedzovanie jednorazových obalov, oprava pokazených vecí či opätovné využívanie predmetov, ktoré ešte môžu poslúžiť. Rovnako dôležité je správne triedenie odpadu, aby materiály, ktoré sa dajú recyklovať alebo inak zhodnotiť, zbytočne nekončili v zmesovom komunálnom odpade.Práve v ňom je stále významný priestor na zlepšenie. Analýza zloženia odpadu z domácností za rok 2024 ukázala, že viac ako 40 percent zmesového komunálneho odpadu tvorili zložky, ktoré je možné triediť – napríklad papier, plasty, sklo či biologicky rozložiteľný odpad. Dôslednejším triedením tak môžu domácnosti prispieť nielen k ochrane životného prostredia, ale aj k zníženiu množstva odpadu, ktorý musí mesto zabezpečiť na ďalšie spracovanie.Čistejšie a modernejšie stojiská cez eurofondyJednou z priorít mesta je postupná obnova infraštruktúry na zber odpadu, predovšetkým na sídliskách. Prešov už vo vlastnej réžii, prostredníctvom investičných akcií mesta a revitalizácií realizovaných v gescii odboru životného prostredia Mestského úradu v Prešove, vybudoval približne 150 klietkových stojísk. Uzatvárateľné stojiská pomáhajú udržiavať poriadok v okolí kontajnerov, obmedzovať ukladanie odpadu osobami, ktoré na dané stojisko nie sú oprávnené, a vytvárať lepšie podmienky na adresnejší zber odpadu.Na tieto aktivity nadväzuje aj projekt Technických služieb mesta Prešov, a. s. (TSmP), ktorý je súčasťou dlhodobého zámeru mesta postupne zavádzať množstvový zber komunálneho odpadu. Projekt počíta s obnovou alebo vybudovaním ďalších 105 uzamykateľných stojísk v bytovej zástavbe. Tie sú jednou zo štyroch jeho súčastí. Ďalšími sú analýza súčasného systému zberu, zavedenie elektronickej evidencie zberných nádob a vývozov prostredníctvom RFID technológie a informačná kampaň pre domácnosti.V rámci projektu sa má 8 000 zberných nádob označiť RFID čipmi a QR kódmi a osem zvozových vozidiel vybaviť vážiacimi zariadeniami a technológiou na identifikáciu nádob. Celkové oprávnené výdavky eurofondového projektu predstavujú 1 523 192,86 eura bez DPH. Uzamykateľné stojiská sa týkajú zmesového komunálneho odpadu; uzamykanie nádob na triedený zber nie je súčasťou projektu. Množstvový zber sa postupne rozšíri aj do bytových domovZavádzanie množstvového zberu je dlhodobým zámerom mesta, ktorý už začalo realizovať pri rodinných domoch a postupne ho chce rozvíjať aj v bytovej zástavbe. Pri rodinných domoch má každá domácnosť vlastnú zbernú nádobu, a preto je možné pomerne jednoducho priradiť vývoz ku konkrétnej domácnosti. Obyvatelia si môžu vybrať veľkosť nádoby – 120 alebo 240 litrov – a frekvenciu jej vývozu podľa vlastnej potreby. Systém v Prešove pri rodinných domoch funguje už od 1. januára 2025.V bytových domoch je situácia zložitejšia. Jeden kontajner využíva viacero domácností, ktoré produkujú rozdielne množstvo odpadu a každá má navyše aj odlišnú mieru separovania. Zavedenie adresnejšieho systému preto vyžaduje nielen úpravu samotných stojísk, ale aj technické a organizačné riešenie, ktoré umožní identifikovať nádoby, evidovať ich vývozy a spracúvať získané údaje. Práve preto ide na sídliskách o postupný proces, ktorý si vyžaduje rozsiahlejšiu prípravu a vybudovanie potrebného technického aj evidenčného zázemia.„Množstvový zber nie je len o tom, že domácnosť dostane inú nádobu alebo sa uzamkne kontajnerové stojisko. Potrebujeme nastaviť celý systém tak, aby dokázal zohľadniť rozdiely medzi bytovými domami, prinášal presnejšie údaje o produkcii odpadu a motivoval ľudí k dôslednejšiemu triedeniu. Pri rodinných domoch je to jednoduchšie, na sídliskách musíme najskôr vytvoriť funkčnú a spoľahlivú infraštruktúru,“ uviedol primátor mesta Prešov František Oľha.Dodal, že k tak zásadnej zmene v odpadovom hospodárstve nedokáže mesto pristúpiť zo dňa na deň. Práve preto radnica využívala posledné 4 roky na postupné budovanie celého systému a infraštruktúry a plynule v tom pokračuje aj v ďalšom období. Menej zmesového odpadu, efektívnejší systémPodľa údajov mesta kleslo množstvo zmesového komunálneho odpadu za posledné sledované 12-mesačné obdobie približne o 320 ton, čo predstavuje asi štyri kilogramy na obyvateľa. Popri dlhodobom vývoji, kde postupne množstvo produkovaného odpadu narastá, ide o pozitívny trend, ku ktorému môže prispievať zodpovednejší prístup

domácností aj postupné zlepšovanie systému zberu. Cieľom ďalších opatrení je v tomto trende pokračovať.Mesto zároveň pripravuje ďalšie projekty, ktoré majú zefektívniť nakladanie s odpadmi. Patrí k nim vlastná prekládková stanica v areáli Technických služieb na Jesennej ulici. Jej využívanie má obmedziť presuny zvozových vozidiel na miesto prekládky mimo mesta, a tým priniesť úsporu paliva, pracovného času aj nákladov na údržbu vozidiel. V príprave je tiež mestská kompostáreň, ktorá má spracovávať biologicky rozložiteľný odpad. Vzniknutý kompost by sa následne mohol využívať pri údržbe mestskej zelene. Mesto chce v budúcnosti podporovať aj opätovné využívanie predmetov, ktoré už ich pôvodní vlastníci nepotrebujú, no stále môžu poslúžiť niekomu ďalšiemu. Jednou z možností, s ktorou počítajú strategické materiály mesta, je aj zriadenie takzvaného REUSE centra – priestoru, kde by obyvatelia mohli odovzdávať a opätovne získavať zachované, funkčné a použiteľné veci. Takéto riešenie by prispelo k predchádzaniu vzniku odpadu a rozvoju cirkulárnej ekonomiky. Technické služby mesta Prešov sú už v týchto dňoch v štádiu prípravy projektovej dokumentácie a podania projektu cez eurofondovú výzvu. Pokles množstva zmesového odpadu je pozitívnym výsledkom a dôkazom, že obyvatelia Prešova pristupujú k triedeniu a nakladaniu s odpadom zodpovednejšie. Množstvo vyprodukovaného odpadu však nie je jediným faktorom, ktorý ovplyvňuje náklady mesta. Do cien zberu, prepravy a spracovania sa výrazne premietajú aj opatrenia štátu a nové legislatívne povinnosti. Kombinácia konsolidačných opatrení a zvýšenia základnej sadzby DPH na 23 percent predstavuje pre mesto podľa jeho údajov približne 150-tisíc eur dodatočných nákladov ročne. Ďalší tlak na ceny služieb vytvára transakčná daň, ktorej vplyv sa môže premietať aj do cien dodávateľov.Európsky týždeň znižovania odpadu tak pripomína, že účinné odpadové hospodárstvo sa nezaobíde bez dvoch navzájom prepojených prístupov: predchádzania vzniku odpadu a zodpovedného nakladania s tým, ktorý už vznikol. Mesto môže vytvárať lepšie podmienky na zber, triedenie a spracovanie odpadu, no významnú časť výsledku ovplyvňuje aj každodenné správanie obyvateľov.